UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Bartolvs A Saxo Ferrato in primam Digesti Veteris Partem

Bartolus

Lugduni, 1567

Ad legem Aquiliam.

urn:nbn:de:hbz:466:1-96393

Visual Library

4 Legatum ad incommodum alterius repudiari non poteſt.
Confeſſio cedentis non preiudicat ceſſionario.

1 **SI partem.** [a]Actio perſonalis pro ſeruitute nõ tollit̃ tempore, quo amittit̃ ſeruitus ꝯſtituta. Itẽ ſola ꝓmiſſione inter viuos ſeruitus nõ cõſtituit̃, ſʒ legato ſic, aditione ſequuta: nec põt repudiari, ſi ad aliũ trãſitũ fecerit. h. d. ¶ † No. ꝙ cõſtituta ſeruitute iter viuos nõ cõſtituit̃ ius ĩ re, niſi ſequuta quaſi
2 traditione. ¶ No. † ꝙ cõceſſione facta in vlti. volunt. acquirit̃
3 ius reale ſeruitutis, etiã ignorãti. ¶ † No. ꝙ cõceſſione facta, in
4 aliũ, cedẽs nõ hʒ ius repudiãdi. ¶ † Not. ꝙ nõ poteſt quis repudiare legatũ ad incõmodũ alterius. De quo dic vt in l. ſi fundũ ſub ꝯditione. §. ſi Titius. ĩ. de leg. j. Et ſic facit, ꝙ cõfeſſio cedẽtis nõ preiudicat ceſſionario. De quo' per Dy. in l. ſeruũ filiũ. §. j. de leg. j. ⁊ ad Treb. l facta. §. ſi heres. Facit qđ not. in l. ſi cũ emptore. in prin. de pac.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si partẽ. Uide Bar. in l. corruptionẽ. i fi. C. de vſufru. vbi cõtrariũ videt̃ tenere ꝑ Ang. ĩ l. j. de anna. excep. POMA. Limita vt per Aret. in l. ſeruum §. fi. de leg. j.

LEX XX.

VSu retinetur. † Per quẽcũqʒ nomine fundi vtentem ſeruit' retinetur. h. d.

LEX XXV.

1 ☞ Actio ꝑſonalis p̃ſcribit̃ ſpatio xxx. an. etiã abſqʒ bona fide.

SEruitute. In preſcribẽda ſeruitute requiritur ꝙ bona fide qs vtat̃ iure ſeruitutis. h. d. ¶ Oppo. ſ. l. prox. Sol. ꝙtum ad retinendaʒ ſeruitutẽ nõ requirit̃, ꝙ qs ſuo iure vtatur, vt ſ. l. proxi. Sʒ ꝙtũ ad eã preſcribendã, vel querẽdã interdũ ſic, vt hic. ¶ Opp. de l. ſi qs diuturno. ſ. tit. j. Rñ. in p̃ſcribẽda ſeruitute nõ requiritur titulus, vt ibi, ſed bene, requirit̃ bona fides, vt hic, ⁊ ſ. com. pred. l. ſi precario. §. ceterũ. Et probat̃ ad ſimilitudinẽ preſcriptiõis rerũ corporaliũ. Sed quomodo ꝓbabitur hoc, ꝙ qs iure ſeruitutis vtat̃, ſi nullũ hʒ titulum: tangitur per gl. in l. j. §. j. ĩ. de iti. act. pri. ⁊ ibi plene dixi, doc. tãgũt C. eo. ti. l. j. ⁊ ij. Opp. j. de vſu. l. ſequit̃. §. ſi viã. Sol. ibi loquitur in preſcriptione libertatis ⁊ ſeruitutis ruſt. pred. in qua nõ requiritur bona fides: q: nullũ factũ preſcribẽtis intercedit, hic loquitur in preſcriptione ſeruitutis, in qua requirit̃ factũ preſcribentis. Idẽ in preſcriptione libertatis a ſeruitute vrba. ꝑdi, vbi requirit̃ bona fides: q: requirit̃ factũ, preſcribẽtis. l. hec aũt iura. ſ. de ſer. vrb. p̃di. Ita dicit gl. hic, ⁊ doc. in l. j. C. eo. Et
1 ſic facit, † ꝙ etiã de iure Cano. ꝯ actionẽ perſonalem preſcribat̃ ſpatio xxx. ann. q: ibi nullum factũ preſcribentis requirit̃, ⁊ ſic non eſt neceſſaria bona fides. l. ſequitur. §. ſi viã. ĩ. de vſuca.

Liber Nonus.

a Si quadrupes [a] pauperiem feciſſe dicatur. Rub. i.

ADDITIO.

¶ Continua vt in glo. dictum eſt ſ. de actione in rem, ſequitur videre de perſonali.

a P. PAV. P. ¶ Si quadrupes. I quantum gl. hic ſupplet, ⁊ probetur qualiter procedat, vide omnino Bar. ⁊ que ibi habes in l. j. ſ. de dolo.

LEX I.

1 ☞ Inſu'tũ facit q ſe de loco ad locũ cõtra aliquem promouet.
2 Pace facta inter duos qui poſtea ſe inuicem percuſſerunt, qs eorum teneatur de pace rupta.
Aggredi, ⁊ inſultare idem ſunt.
Inſultus dicitur in aliũ ſaltus.

SI quadrupes. §. Cum arietes Idẽ videbitis in l. ſi ex plagis. §. tabernarius. ĩ. ti. j. ¶ No. hũc §. pro ſtatutis, que loquunt̃ de aggreſſu, vel in-
a ſultu, [a]ꝙ † ille dicitur facere, inſultũ, qui promo
1 uet ſe de loco ad locũ. l. ſi is q aggreſſoreʒ. C. ad l. Cor. de ſic. Itẽ
b no. gl. hic poſitã, que facit ad queſt. [b] quã ſemel habui de facto:
2 Duo, † qui fecerunt pacem ſemel de quibuſdã iniuriis, poſtea ſe inuicem percuſſerũt, queritur an alter alteri teneat̃ de pace
* rupta: Et hic ẽ tex. * ꝙ ſi nõ apparet qs prio mouerit, neuter tenetur de pace rupta. Sʒ ſi apparet ꝙ vnus primo rupit, ⁊ alter ſecundo, ille tenet̃ qui primo rupit. l. qui fidẽ. ſ. de trãſa. ſʒ
3 ſi nõ apparet, neuter dicit̃ rupiſſe. Ultimo no. quid eſt hoc dictum aggredi, ⁊ inſultare, ⁊ ſimilia. Certe omnia iſta idẽ importãt. Nã idẽ eſt dicere, aggredi, ꝙ ad aliũ ire, cõponit̃ eñ ex ad, ⁊ gradior. Ite inſult', hoc eſt, ĩ aliũ ſalt', ⁊ ſimiliter aſſalire, hoc eſt, aduerſ' aliũ ſalire. Facit ad l. Cor. de ſica. l. is q aggreſſoreʒ.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Uel inſultũ. Uide Barba. conſil. xj. vol. iiij.
b ALEX. ¶ Facit ad qõnẽ. In hac qõ. cõcludit̃ ſm Imo. in l. ſemel mora. ſol. mat. ꝙ cũ apparet, ꝙ vnus primo vulnerauit, poſtea ex interuallo vulneratus vulnerauit primũ reiectis argumentation. b' ad vtrãqʒ ꝑtẽ, ſi q̃rit̃ de pena publica, ⁊ criminali, vterqʒ veniet puniendus. Si vero q̃rit̃ de pena cõuentionali, vr̃ ꝙ neuter agere poſſit, ex quo vterqʒ venit ꝯ cõuentionẽ, ꝑ ea q̃ habent̃ in l. cũ proponas. C. de trãſac. c. ꝑuenit de iureiu. d. l. cũ ꝓr̃. §. illi. Nec ob. d. l. ſemel mora. cũ ſim. q: ibi loquit̃ de mora in negligendo, nos vero de mora ⁊ delicto in faciẽdo. Itẽ in ꝯtrãs nõ querit̃ de pena cõuentionali, ſed in caſu nr̃o ſic. Facit qđ hr̃ in l. q̃ro. §. inter locatorẽ. ĩ. loc. Nõ ob. l. ſi quis ad ſe fundũ. C. ad l. Iul. de vi. vbi ſcđa violẽtia ꝯſumit primã, q: ibi loqt̃ quoad remediũ iuris tollendi, nos vero loquimur de pena cõuentionali, ad quã nõ p̃õt agere iſte, q venit ꝯ cõuẽtionẽ. d. l. q fidẽ. ⁊ d. l. cũ ꝓponas. Et h̃ verũ, niſi eẽt appoſita clã, rato manẽte pacto, ⁊ toties pena cõmittat̃, q̃ties fuerit ꝯ factũ. Nã vr̃ tũc ꝙ vterque poſſit agere, tñ hincinde fieret cõpẽſatio. Dixit etiã Bal. in d. l. ſemel mora ꝙ ſcđs ꝯueniẽs, ſi ſoluit penã, poterit agere ꝯ primũ, quaſi ſolutio pene facta ꝑ eũ habeat̃ loco cõplemẽti. Et ita ꝯcludit Io. Sʒ vr̃ poſſe dici ꝙ in pena cõuẽtionali ſecũd' poſſit petere penã per l. ſi cũ maior. §. ſi libertus. de bo. li. ibi, agnoſcẽdum, ⁊c. Itẽ per d. l. cũ ꝓponas. cum ſi. alle. Et cũ nõ poſſit dici offendẽs, q fuit prouocatus. Cum ergo iſte ſecundus ꝑ prealle. nõ incidit in penã, clarũ eſt ꝙ illã petere põt, per l. cuʒ pater. §. illi. Et ſic tenerẽ cum opi. Bar. ⁊ preal. ꝑ Io. faciũt pro iſta parte non ꝯ. Et pro iſta ꝑte facit l. j. §. ſed ſi is. de ope. no. nun. quaʒ ad propoſitũ arguẽdo all. Io. de Imo. in d. l. ſemel mora. Si aũt nõ apparet qs primo, ⁊ qs ſecundo, bene erit verũ ꝙ neuter teneatur. l. ſciẽtiam. §. ſtramẽta. ĩ. ad l. Aqui. ⁊ hoc tenet Bar. ⁊ vide omnino q̃ not. doc. in l. j. C. vnde vi. aliquid in l. ſi ex plagis. ĩ. ad leg. Aquil. Bal. ponit in l. j. C. vnde vi. ⁊ meli' in l. vt vim. ad fi. de iuſt. ⁊ iur. Dixi in l. ex hoc iure. eo. ti. ⁊ per Imo. in c. ſignificaſti. el ij. de ho. Uide i tex. ⁊ gl. in c. j. de torneamẽ. ⁊ ꝑ Bal. in l. j. C. de ꝯdi. ind. ⁊ ad Bar. hic adde Bar. in l. ſi ſeruũ. §. ſequit̃. de ver. ob. Bal. in l. fi. §. pe. de eo ꝑ quẽ fa. erit. Bar. in l. cuʒ pater. §. libert' de le. ij. Io. An. in rub. de treu. ⁊ pac. in addi. ad Spe. ⁊ qđ no. Bar. in l. ſi ex plagis. §. j. ad l. Aq. per Bal. in l. ſi creditorib'. C. de ſer. pi. da ma. ⁊c. vide Bal. ⁊ Imo. in l. cũ mulier. ſo. ma. Bal. ⁊ Imo. ĩ d. l. ſemel mora. ¶ Adđ ro. ꝯſ. clxxxiij. ⁊ cclvij.
* CLAV. ¶ Eſt tex. De hoc vide per Felyn. in c. capitulum. de reſcrip. ⁊ in c. j. de treu. ⁊ pac.

§. Plane ſi ante litem. † Facit ꝙ qui tenet̃ dare capones, dʒ eos dare viuos, ad quod l. qui hominem §. fi. ĩ. de ſolu.

a Ad legem Aquiliam.* Rubri. ii.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Ad l. Aquil. Ad iſtam rub. vide Cep. conſi. lxxij.
P. PAV. P. ¶ Adde ꝙ in libello propoſito ſuper hac actione requiritur expreſſio dãni, vide in q. vij. in c. per Italiã cõiter ſunt ſtatuta. Itẽ lʒ teneat̃ dominus pro ſeruo, adde tamẽ ꝙ domin' nõ tenetur pro famulo ſuo q ſit liber homo, vide omnino Iaſo. in l. j. in ij. no. ĩ. ne quis eũ qui. ⁊ ſi talis homo pro ſuo bona fide poſſideret̃, de quo vide eundẽ in l. j. in j. no. ĩ. ſi ex nox. cauſa aga. Et ꝙ ex facto vel delicto famuli nõ teneat̃ dominus, vide Iaſo. in l. j. C. de ſer. fugi. quomodo aũt famulus delinquẽs preſumat̃ de cõſenſu ⁊ volũtate domini delinquere, ita ꝙ dominus teneatur, vide late Fel. in c. Petrus. extra de ho. remiſſiue in c. cõſtitutio. el j. extra de teſt. vbi eſt tex. ꝙ in delicto ſucceſſiuo, ⁊ ꝑmanente preſumitur volũtas domini interueniſſe. ⁊ ibi no. Abb. in c. cum cauſam. e. tit. vbi declarat hoc procedere ꝙtum ad hoc vt dominus poſſit extraordinarie puniri. Quomodo autem ex delicto officialium ſuorum, vel familiarium ⁊ cõſanguineorũ quis teneatur, ponit etiam Fely. in d. c. Petrus. vide etiã ad Bar. in l. j. §. familie. ĩ. de pub. Itẽ vide in materia Cur. late in cõſi. xlj. ꝑ totum, ꝙ ſi filius delinquat patre ſciente, ⁊ non reſiſtente preſumitur de voluntate patris feciſſe, ⁊ nõnulla alia. Et ad dicta ſ. de delicto ſucceſſiuo, vel momẽtaneo, vide Alex. in l. de pupillo. §. ſi qs ipſi pretori. de ope. no. nun. ⁊ vide late in c. j. de offi. deleg.

LEX SECVNDA.

1 ☞ Alternatiua poſita inter genus, ⁊ ſpeciẽ ponitur pro, id eſt,
2 Dictio, id eſt, videlicet, ⁊ ſimiles, nedum declarant, ſed etiam reſtringunt.

a **LEgis Aquilie.** [a]¶ Not. † ꝙ q̃ñ alter-
1 natiua ponit̃ inter genus ⁊ ſpeciẽ, ponitur pro id eſt, ⁊ ſic ponitur reſtrictiue. dixi de hoc in l. vbi pactum. C. de tranſa. ¶ Ex hoc

2 no.† ſecundo quod dictio, id eſt, ⁊ videlicet, ⁊ ſimiles, non ſolū
b eſt declaratiua, ſed etiam reſtrictiua, tetigi[b] in l. queſitū. §. pe. de fund. inſtru.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Legis Aquilie. Adde que dixi poſt gl. ſuper rub. ī. de iur. ⁊ fac. igno. poſt Bar. ⁊ libellū in hac actiōe vide ꝑ Bal. in l. j. ⁊ in l. contra negantem ad leg. Aquil.
¶ POMA. Vide Alex. conſi. xcvj. j. vol.
b P. PAV. P. ¶ Reſtrictiua tetigi. Vide cōcor. per Iaſ. in l. iuſiurandum qđ ex cōuētione. §. procurator. ī. de iureiur. in l. ſi pluribus. in v. no. ī. de leg. j. vbi idē dicit in dictione, vt, ⁊ per eūdez in l. iij §. ſaltus ff. de acqui. poſ. vbi limitat de dictione, id eſt, vt de Are. in l. q liberis in pri. i iij. no. ī. de vul. ⁊ pu. ⁊ de dictiōe, ſcilicet, ⁊ ſi. vide eundē in l. ſi. C. de fur. de dictiōe, videlicet, an ſtet reſtrictiue, ⁊ declaratiue, vide omnino Dec. conſi. xlvij. vbi dicit ꝙ nō ſtet reſtrictiue, quando vna diſpoſitio ſe refert ad aliam, licet in referentibus ſit dictio, videlicet, vt per eum.

LEX V.

1 ☞ Fur nocturnus licite occiditur.
2 Diurnus ſi telo ſe defendit.
Defenſio dicitur probata per occidentem eo ipſo quod probat quod cum telo contra ipſum venit.

1 **SEd ⁊ ſi quēcunque.** † Not. qđ furē nocturnū licet occidere, ⁊ etiam diurnum, ſi ſe telo defendat, qđ
2 dic plene vt l. furem. ī. de ſica. ¶ Secundo not. † ꝙ eo ipſo ꝙ probo ꝙ aliquis veniebat cōtra me cū cultello, ⁊ ego occidi eum, ſtatim eſt probata mea defenſio. Hic eſt caſus hic. Tāgitur hoc per gloſ. in l. ij. C. vnde vi. videbitis etiam j. eodē. l. ſi.
* ex plagis. §. tabernarius. *

ADDITIO.

* CLAV. ¶ Tabernarius. Contrarium videtur velle l. ſcientiam. §. qui cum aliter. ſ. eo. tit.

a **§. Si magiſter.** Quero quādo magiſter vult probare ꝙ fecit iure a ꝑmittente, qđ habet ponere ⁊ ꝓbare? Primo ꝙ fuit magiſter, ⁊ ꝙ ille erat diſcipulus ſuus in arte illa, tempore illo. Sed an habeat neceſſe probare, ꝙ tempore quo ille percuſſit, diſcipulus ille peccauerat, ⁊ deliquerat? Et videtur quod ſic, per tex. hic, parum bene facienti, ⁊c. ⁊ pro hoc videtur expreſſum. C. de emē. propin. l. j. Dico ꝙ hoc non eſt neceſſe, ſed debet ꝓbare ꝙ illo tēpore docebat, ⁊ monebat eū, hoc eſt, ꝙ dicit tex. in diſciplina, hoc eſt, ꝙ tēpore quo erat in diſciplina, quia tunc ſtatim preſumitur ꝙ fecerit animo monendi, ⁊ docendi. Quod enim hic dicit, parum bene facienti, facti accidentiam denotat. Nec obſt. l. j. de emen. propin. qꝛ licet hoc ſit verum ꝙ ex cauſa delicti poſſit percuti, poteſt etiam eſſe cauſa diſcipline, vt qꝛ ita in bonis morib[9] inſtruatur, hoc eſt expreſſum extra de homicid. c. preſbyterū. Preterea ex qualitate perſonarum, quia magiſter, ⁊ diſcipulus, ex qualitate percuſſionum preſumetur quod non animo iniuriandi, vt C. ad l. Corn. de ſica. l. j. ⁊ l. eum qui. eo. tit. quib[9] probatis debeat abſolui, vel de
* ferri ſacramentum purgationis, ita hic fuit obſeruatum. *

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Fecit iure. Et quam poteſtatem habet pater in filium coercēdi, ⁊ dominus ſuper familiam late per Ant. in c. cū cōtingat. de for. cōp. Et de poteſtate mariti in vxorē, vide xxxiij. q. ij. placuit. Adde no. in c. cum voluntate. de ſen. excom. ⁊ in d. l. j. de emen. propin.
* CLAV. ¶ Obſeruatum. Idem vult Bart. conſi. ciiij. incip. viſis teſtibus examinatis, verſic. preterea poſito. in fi.

LEX VII.

QVa actione. §. Si quis in colluctatione. An ſit licitum duellū, de hoc habem[9] in x. col.
* de pace tenen. c. j. *

ADDITIO.

* Claud. ¶ C. j. Vide remiſſiue multa per Alex. in l. ex hoc iure. in apoſtil. ſ. de iuſtit. ⁊ iur.

LEX XI.

1 ☞ Plures quando occidunt, ⁊ non apparet ex cuius ictu periit, quod omnes teneantur.
2 Locus ⁊ tempus in accuſatione delicti quando apponitur: an locus vulneris, an vbi vulneratus eſt poni debeat.

a **ITem Mela. §. Si plures.** Ex pluribus qui homicidio interfuerūt, ille tenetur Aquilia, cuius ictu qs periit. Sed ſi non appareret, omnes tenerentur, ⁊ vno ſoluente, alter non liberatur a pena, ſꝫ ſi ex interuallo plures percuſſerunt, vltimus ſolū de occiſo tenetur. h. d. Quandoqꝫ percuſſerunt eodē tēpore, diuerſis tñ ictibus. ⁊ hoc primo. Quandoqꝫ percuſſerūt diuerſis tēporibus, ⁊ hoc ſcđo. Quandoqꝫ plures vna ꝑcuſſione, ⁊ hoc tertio.
1 Secunda ibi, ſi alius. Tertia ibi, ſi plures. ¶ † Nota ꝙ qui plures occiderunt, nec apparet cuius ictu perierit, omnes tenentur. qđ eſt verū indubitanter in actione l. Aquil. que eſt actio ciuilis, ⁊ quis tenetur de leuiſſima culpa, ſed in actiōe criminali. l. Corn. de ſica. ſi non apparet cuius ictu periit, nullus tenetur. Hoc tenet hic gl. in ſimili queſtione, cū querit, qđ ſi vnus, ⁊c. intelligūt doct. noſtri, niſi omnes fuerint, cum propoſito occidendi: qꝛ omnes tenentur. hoc no. per Cyn. ad l. Iul. de vi. Cū
2 mā multa facinora dixi in l. ſi i rixa. ad l. Cor. de ſic. † Ego [...] in materia l. libellorum. de accu. cum debeat inſeri locus, ⁊ tempus delicti in accuſatiōe, an debeat poni tēpus, ⁊ locus vulneris: an tempus, ⁊ locus, vbi vulneratus eſt? Si ponimus [...] mortuū poſt paucos dies, ⁊ ꝙ debet poni locus vulneris [...] eſt caſus hic. Et ſic facit ad queſtionē de equo in bello [...] rato, ⁊ in ciuitate mortuo, de quo in l. j. §. ex incendio. de [...] rui. nau.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ Si plures. Iſtud ꝙ in delictis omnes te[...] mita vt per Ro. conſi. xlj. Itē ad illud qđ dictū eſt ſ. [...] rub. ꝙ filius preſumitur delinquere de conſenſu pa[...] idem eſſe quando delinquit pro re pertinente ad pa[...] Alex. conſi. ccxij. vide etiam in reper. in ver. familia. [...] familiaris. Itē quomodo cōſanguinei, vel familiares [...] facere de ſciētia familiaris ſui vel cōſanguinei, vide Bar. [...] xiij. vol. iij. in vlt. du. ALEX. ¶ Sꝫ vtrum actio l. Aquil. [...] cōpetat emphyteute, vel feudatario, dic ꝙ ſic, qđ eſt veri[...] net Bar. per ibi no. in l. cedere. §. j. arb. fur. ceſ. Et de ma[...] huius §. plene legit ⁊ no. ꝑ gl. ⁊ doc. i c. ſignificaſti. el ij de [...] de Bar. i l. ſemꝑ. in §. ij. qđ vi aut clam. ⁊ inquātū gl. [...] de ſimplo aūt. dt ꝙ cum iſta gl. videtur cōcordare gl. in l. [...] alium. §. in eū. ſ. ne quis eum. Dic ꝙ Bar. ibi tenet contra[...] Sed an videat tenere per illa, contra iſtam gl. hic cogita, [...] forte loquit in alio caſu propter iuramentū in litē, de q[...]

LEX XVII.

a **SI dominus ſeruum** [a] Hoc, dicit, ꝙ te[...]neatur bone fidei poſſeſſori, intelligo eo caſu quo publiciana cōpetit contra dominū, alias hoc video.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si dominus ſeruum. Not. ꝙ actio leg. Aquil. datur domino. l. item Mela. §. legis. cū ibi no. ſ. eo. tamen actio in factum datur alteri, quam domino.

LEX XXI.

AIt lex. No. annum, de quo dixi in l. libellorū. de accuſa. ī.

LEX XXIII.

1 ☞ Abbas an poſſit adire hereditatem mortuo monacho.
2 Locus, ⁊ tempus, in actionibus deſcendentibus ex delicto quando ponatur.

a
1. **INde Neratius.** [a] Quero † mortuo mona[cho an] poſſit adire abbas hereditatem? Et vī hic caſu [...] nō, ſed alij equiparāt monachū filio, ⁊ tūc eſſet [...]
b rendū ad no. in l. cū non ſolū. de bo. q̄ lib. Venio ad [b] §. ſi. h[...]
2 l. ⁊ certū eſt, † ꝙ in accuſatione dꝫ poni locus, ⁊ tēpus, ⁊ qua[li]tas delicti. Sed vtrū in actionibus ciuilibus deſcendentibus ex delicto? Dico, ſi quidem eſt actio ciuilis famoſa, debet poni locus, ⁊ tempus, ſicut in criminali. l. pretor edixit. in prin. de iniur. ⁊ ſ. de dolo. l. j. ⁊ extra de procura. c. tue. Sꝫ quid ſi fuerit ciuilis non famoſa, tunc non eſt neceſſe, ꝙ apponatur. [...] ſus in hac l. hoc apertius intelligendo. Dicit em̄ eſtimatio[nem] cuius vulneris faciemus, vel ad qđ tēpus recurremus. Si [...] eſſet neceſſe ponere tempus, tūc ille fuiſſet confeſſus [...] tempore expreſſo. Ergo ratio huius l. nō ꝓcederet, [...] cedat, dicamus ꝙ non fuit neceſſe dicere tempore exp[reſſo] hoc dixi in d. l. pretor edixit. de iniu.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Inde Neratius. Vide Bar. in l. j. de vul. [...] iij. de condi. fur. ¶ Vide Com. conſi. ix. inci. ſi vnus [...] cauſam. vt ibi per eum, in fine.
b ALEX. ¶ Venio ad §. Et ad intellectum huius [...] Iulianus. el j. vide omnino Io. de Imo. in l. in teſtamento [...] de condi. ⁊ demonſtra.

LEX XXV.

1 **PRoinde.** Nota differentiam inter mo[rtuum] ⁊ occiſum.[a]
a

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Et occiſum. Adde que dixi poſt Bar. in l. Galli[...] ⁊ quid ſi tantum. de lib. ⁊ poſthu.
1 ☞ Maleficium negans punitur in duplum, nō qui negat q[uanti]tatem eius.

In confeſſ[...]

In confeſſum nulle partes iudicis ſunt, niſi in condemnando.
2 Statutũ quod inſtrumenta habeãt executionem paratam, in-
3 telligitur de inſtrumento liquido.

a **§. Notandum.** [a] Ex hac l. dico † ꝙ illud qđ dicit,
1 quod negans punitur in duplũ,
eſt verum, qñ ipſe negat maleficium, quod per eum dicitur per
petratum, ſecus ſi negat aliquam qualitatem ſuam, que poteſt
probabiliter ignorari, vt confiteor me occidiſſe, nõ tamen re-
cordor quante eſtimationis ſit. ¶ † Scđo no. ꝙ nulle ſunt par
2 tes iudicis in cõfeſſum, niſi in cõdemnando. Quod eſt verũ in
b ciuilibus, in criminalibus ſecus. ¶ Vltimo not. [b] † pro ſtatu-
3 tis Italie, [c] que dicũt, inſtrumenta habent paratã executionẽ,
c quod eſt verum, ſi inſtrumentum eſt liquidũ, ſed ſi non eſt liqui
dum, ſecus, vt promiſiſti emendare damnum, tamen non appa-
ret quantum ſit. Certe ego adhibeo iudicem vt declaret dãnũ,
non vt condemnet. Ita dꝫ intelligi l. j. de ſen. q̃ ſine cert. quanti.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Notandum. Vide Bar. in l. eum qui. de iureiuran.
b POMA. ¶ Vlti. no. Adde cõcor. per Alex. l. item qr. ſ. de pact.
Vide Barba. conſi. xvj. vol. ¶ Adde Alex. ibi. in contrarium
facit qđ not. Bart. in l. j. in fi. de leg. ij. vbi omnino vide q̃ ibi ad
didi, qr cõis ſententia eſt in contrarium eius qđ dicit Bar. hic,
inquantũ loquit̃ de intereſſe, vt poſſit etiã peti executio anteq̃
ſit liquidum quantum ſit, dummodo liquidetur antequam
fiat executio. ſuper quo etiã vide Iaſ. qui atteſtatur iſtã eſſe cõ
munẽ ſententiã, licet ipſe teneat ɔ̃riũ in l. j. §. j. ff. de eden. et qđ
debeat intelligi predictũ ſtatutũ de inſtrumento liquido, vide
Alex. in conſi. cxix. Ro. conſi. ccxxj. Alex. conſ. xxv. in ij. volum.
Pau. de ca. conſi. cclxvij. ⁊ eundem conſi. xxxj. ⁊ vide omnino, ir
ca veritatẽ iſtius dicti Benedi. de Barzis in ſuo trac. ſup ſta-
tu. ꝙ inſtrumẽta habeãt executionẽ paratã in ij. q. j. partis ꝓn
cip. vbi pulchre loquitur, ⁊ concordat cõtrariantes, quod, vt ẽt
ſcripſi ad Bar. in l. j. i. fi. ſ. de leg. ij. intelligi dꝫ de inſtrumẽto cu
ius conditio ſit purificata, antequam agas. Alex. cõſil. cix. in ij.
volu. Item de inſtrumento cuius dies venerit. Alex. cõſi. xcj.
in ij. vol. Quid aũt ſi ſtatutum loqueretur de inſtrumẽto puro
ſeu de debito puro, an locum habeat in debito conditionali pu
rificata tñ prius cõditione, vide late Iaſo. in l. ſeruum. §. ſi Ti
tius. in ij. no. de vul. ⁊ pup. Item ꝙ quando ſit liquidatio ꝑ acto
rem, reus poſſit etiã probare, ⁊ opponere contra ipſam liqui-
dationẽ, licet ſtaret ſtatutum ꝙ nihil probari poſſet ad impe-
diẽdam executionem, vide Caccialup. in l. admonendi. ſ. de iure
iu. vide ꝙ dicit Bal. in l. ij. C. de execu. rei iudi. ver. modo que-
ro ⁊ quid dicat Sal. in l. generaliter. C. de non nume. pec. poſt
Bal. ibi, ⁊ Alex. conſi. cxxvj. volu. v. vbi alleg. Bal. in d. l. ij. Et
quedã alia, vide Bono. in rep. l. ſi is qui pro emptore. de vſuc.
c ALEX. ¶ Pro ſtatutis. Italie inſtrumentũ guarẽtigie dꝫ ha
bere executionem paratam, ſi eſt liquidũ, vide Bald. in l. ij. ⁊ in
l. executione. C. de execu. rei iud. ⁊ Bar. in l. ſi. §. j. qđ vi aut clã.
Imo. late in l. ſi. ſ. qui. app. non l cet. Bar. in l. j. de ſent. que ſine
cer. quanti. ⁊ in l. j. in fi. de leg. iij. ⁊ vide Bar. per illum tex. in l.
eleganter. in prin. de condi. inde. ⁊ Bar. expreſſe in l. j. de eden.
⁊ in l. ij. C. de ſen. que ſine cer. quant. ⁊ quod no. Bar. in l. j. in fin.
iud. ſol. ⁊ in l. j. in fi. de leg. ij. ⁊ ideo dicit Bal. in l. apertiſſimi. in
fi. C. de iudic. ꝙ non poteſt concedi captura, vel alia executio ꝓ
debito non liquido vel incerto. Et hic adde Bal. not. in l. cũ te-
ſtamento. in fi. de teſt. manu. ⁊ per eundem plene in l. ij. C. de exe
cu. rei iudi. ⁊ quod no. Bal. eo. tit. in l. etiam. in verſ. modo. Ad-
de que dicantur inſtrumenta guarentigiata, Pau. de ca. conſi.
lxiij. ⁊ Ang. conſi. clxj.

LEX XXVII.

1 ☞ Excuſetur quis quando a vitio naturali.
2 Verbum, ruperit, pro corruperit.
3 Vulnus eſt quando ſit ſciſſura.

SI ſeruus ſeruum. §. Tertio autem capite. Hic ponit verba
tertij capitis ⁊ eo
1 rum expoſitionẽ. † Et hoc ſoluit brocardũ, vtrum quis a vitio
naturali excuſet̃: ⁊ excuſatur, niſi culpa ſit admiſſa, vt hic. Con
2 cor. l. ſi um nũ. §. adijcitur. ſ. de dam. infe. ¶ † No. ꝙ verbũ, rupe
rit, accipit̃ pro corruperit, ⁊ ſic ſimplex ꝓ cõpoſito. Et hoc ꝓ-
bat authoritate veterum. Si enim dixiſſet, fregerit, nil addere
3 tur pro qđ dixit ruperit, niſi adderet̃ corruperit. ¶ † Not. qđ
a eſt dictũ, vulnus facere, [a] videtur enim dicere qđ fiat ſciſſura.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Vulnus facere. Adde Bar. in l. pretor. §. ſi. de iniur.

§. Si furnum. Nota ex iſto §. an liceat hr̃e ignem
iuxta parietem communem.

§. Proculus. No. ſi familiaris me⁹ immittit ignẽ
in domũ quam conduxi, an teneat. [a]

ADDITIO.

a ALEX. ¶ An teneat. Vide in l. ne qđ. ſ. de incen. rui. nauf. ⁊ vt̃ ꝙ
liberet̃ eũ exhibẽdo, ꝑ no. per Bar. in l. j. in fi. de pub. ⁊ Bald. in
§. proficiſci. de hac queſt. Bar. hic, vide per Sali. plene in conſ.
inci. Saluatoris nomine inuocato, ad q. propoſitã, ⁊c. vide in l.
vẽdita. de pe. ⁊ cõ. rei vẽ. ⁊ a quo preſumatur ignis eſſe miſſus,
vide Bal. in l. pign⁹. C. de pign. a. ſcripſi in l. j. ſ. de off. ꝓfe. vig.

LEX XXIX.

QVemadmodũ. §. Si protectum. Nõ poſſũ mea authoritate tollere qđ ſu
pra meũ pendet, ſed quod in meo eſt. h. d.

§. Hec verba. Not. ꝙ dicta in vna parte ſtatuti in
telligũtur repetita in alia parte, dixi plene in l. ꝓtor. §. ij. vi bo. rap.

LEX XXXII.

1 ☞ Quando plura delicta tendunt ad eundem finẽ, pro vno tan
tum puniuntur.
2 Inſultans ⁊ vulnerans, punitur tantum de vulnere.

a **ILlud queſitũ. §. Si idem.** [a]
Quando plura delicta diuerſis tẽpibus ſunt facta, de
quolibet venit imponenda pena, ſꝫ qñ fiunt eodẽ tem-
1 pore de vno puniuntur. h. d. ¶ No. † ꝙ qñ plura delicta tendunt
ad eundem finem, pro vno tantum puniuntur, ſi fiãt eodẽ impe
2 tu, ſicut de diuerſis, ⁊ per hoc apparet † ꝙ ſi inſulto te ⁊ vulne-
ro nõ punior niſi de vulnere: qr inſultus fit ad finẽ vulnerãdi, vt
no. in l. q de crimine. C. de accuſ. Dixi ſ. de ꝑua. delic. l. nũq̃ pla.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si idem. Vide late Bar. poſt gl. in l. familia. de iuri.
om. iudi.
P PAV. P. ¶ Circa regulam huius legis ꝙ vbi eſt eadẽ rõ, ⁊c. ex
tende vt procedat etiam in his que ſunt regule diſcõueniẽtia,
vide Iaſ. in l. j. §. item acquirimus. in viij. no. de acq. poſſ.

LEX XXXIII.

SI ſeruum Nota hic tex. ad probationem
eſtimationis rei, qr eſtimat̃ ſm
qđ cõmuniter venderetur, nõ ex affectionibus ſingu-
lorum. Et hoc probat tex. in l. pretia. ad l. Fal.

LEX XXXVII.

1 ☞ Nuntius cõis ſi dat damnum ex precepto ſuperioris, ſupe-
rior tempore ſyndicatus punitur.

LIber homo. Materiã hui⁹ legis de in-
ſultu ⁊ mandato expediui
plene in l. non ſolũ. §. ſi mandato. ſ. de iniur. Dixi in
1 l. in furti. §. ope. de fur. ¶ No. ꝙ † qñ nũtij cões dant
dãnũ ex ꝓcepto ſupioris, põt tpe ſyndicat⁹ cõueniri ſuperior.
¶ Op. gl. qr ſi habuit ius imperãdi, ergo nõ ẽ fctã iiuria, vt ſ.
e. l. ſꝫ ⁊ ſi quẽcũq;. §. j. Sol. dic ꝙ hẽbat ius ꝓcipiẽdi i alio, nõ in
a iſto. ¶ Sꝫ opp. ⁊ vr̃ ꝙ ille faciẽs ei parere ñ debebat. [a] Vñ vr̃
2 obſtare l. ſeru⁹. ſ. de act. ⁊ oblig. † Et que dicãtur leuia, ⁊ q̃ gra
uia, gl. tangit hoc melius in l. auxilium. ſ. de mino.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Parere nõ debebat. In atrocioribus filius, vel ſer-
uus parere nõ dꝫ, ⁊ nõ tenet̃ patri vel domino, limita ꝑ gl. et q̃
ibi dixi in l. ſi familia. ſ. ſi fami. fur. feciſ. dic. vide Bar. in l. ſi ſer
uus. ſ. de noxali. ⁊ hr̃ in l. Gracchus. C. de adul. ⁊ not. in l. nõ ſo
lũ. §. ſi mandato. ⁊ quod ibi Barto. ſ. de iniur. vide oĩno Bar.
in l. ſi mulier. §. j. ſ. rer. amo. ⁊ facit ad queſtionẽ. Potẽs mihi
mandat quod occidam Titium, vel alias interficiet me, nunqd
excuſer, cũ alias vitam meam ſaluare non poſſum: Dicit Pe-
trus ꝙ ſic, ſ. eo. l. ſcientiam. §. qui cũ aliter. ⁊ per Cy. ibi, ⁊ Bal.
in c. j. § iniuria. de pace iu. firmã. Et iſtis adde Bar. in l. vt vim.
de iuſt. ⁊ iur. ⁊ vide omnino Bar. no. in l. ſi mulier. §. j. ſ. rerum
amot. ⁊ ad dictam queſtionem Bal. etiam in l. ſeruos. C. ad leg.
Iul. de vi. vbi dicit, ꝙ nuntius punitur ⁊ ibi etiã tex. not. ꝑ gl.
⁊ Bar. hic. adde an filius occidens aliquem, qr pater humeris
annuit, dicatur aſſaſſinus, Bal. conſi. xxiiij.

LEX XXXIX.

a **QVintus Mutius.** [a] Etiã facit l. ne
quid. de incend.
rui. naufra. dic vt ibi.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Quintus Mutius. Et Barto. in l. hoc amplius. §.
de his. de dam. infect.

LEX XLI.

1 ☞ Teſtes quando poſſunt examinari ad eternã rei memoriã.

a **IN lege Aquilia, ſi deletũ.** [a]
Domini, iſta lex eſt ſingulariſſima, ⁊ tres hꝫ lec. Pri
ma qñ conditione pendẽte agitur lege Aquil. Scđa
eſt

eſt, qñ cõditione exiſtente. Tertia eſt qñ nõ agit̃ lege Aquil. ⁊
ſm̃ j. lec. ſic pone caſum. Titius erat ſub cõditione debitor, pẽ-
dẽ. cõdit. qdã deleuit inſtrumẽtũ, ita ꝙ ꝑ eũ nõ põt ꝓbari, quer̃
an poſſit agere ꝯ delẽtẽ, ⁊ quõ poſſit cõueniri lege aquil. Di-
cit Juriſc. ꝙ ſic, ꝓbãdo plene chirographũ deletũ. Item plene
illũ eſſe debitorẽ. Tertio ꝙ delẽtẽ cõueniat, q2 teſtes forte ſunt
de facili morituri q2 ſenes, ⁊ his ꝓbatis debitor vinceret̃. In-
ſtat querẽs quõ cõditiõe pẽd. dãni reſtitutio det̃, cũ ñ venit cõ
* ditio? Dicit ꝙ fert̃ ſnĩa, ſ3 fit exactio * ꝯditiõe eueniẽte, ⁊ h̃ lec.
cõtinet ipſam veritatẽ. Veniamus ad ꝯria reſpiciẽtia iſtã lec.
⁊ op. lex alibi vr̃ velle, ꝙ omnino ſine proba. debiti cõpetat A-
qui. ſcilicet ex ſolo dãno. l. ſi de poſſeſſione. C. de prob. Sol. aut
loqmur in tertio corrũpẽte, ⁊ tũc loquit̃ hec lex aut de ipo reo,
⁊ tũc loquit̃ ꝯriũ. ¶ Itẽ opp. q2 alibi l. cauet̃. ⁊ aduerte, q2 for-
te eſt difficilis. Nã ſi debitũ eſt cõditionale nõ patior dãnũ, er
go nõ ago Aquilia, q̃ ꝓ dãno dat̃. l. j. ⁊ ij. ṡ. eo. Secũndo videtur
mihi nõ ſubueniri, per c. dãnũ qð quis. de re. iur. in vj. Sed cu3
facio examinare teſtes, poterã eos facere publicari ad eterna3
rei memoriã, ꝙ ſi nõ feci, nõ d3 mihi ſubueniri, q2 mea eſt culpa
ſi illud nõ feci, ⁊ ſic ſentire dãnũ non videor. Sol. dico ꝙ eſt dã
num, ⁊ ideo Aquilia cõpetit q2 ꝯ eũ dãnũ id põt cõtingere ad
illud ꝙ dr̃ dãnũ ꝙ quis ſua culpa, ⁊c. Reſpon. q2 ipſe ꝓpter de-
b lictũ ſuu3 hoc obijcere non poterit. Itẽ oppo. [b] q2 caſus aduẽti
tij nõ cõſiderant̃, ſ3 hic cõſiderant̃, q2 mors cõſideraf̃. ꝯ. l. inter
ſtipulãtẽ. §. ſacrã. j. de verb. obl. Sol. cõſideramus caſu3 vbi ali
quis eſt in culpa, vt no. in gl. in l. diuortio. ṡ. de neg. ge. quã glo.
no. ¶ Itẽ op. q2 lex dr̃ qð ego poſſum agere de deleto chiro-
grapho, imo nõ poſſum ante cõditionẽ l. cederẽ diẽ. de ver. ſig.
⁊ l. pecuniam. ſi cer. pet. Sol. aut tu queris an ad ipſum debitũ
poſſum agere? Et dico qð nõ vt in ꝯrijs, ⁊ an ego poſſum agere
Aqui. ⁊ dico ꝙ ſic, vt hic. ¶ Itẽ opp. ⁊ cõtra ſo. Nam alibi di-
cit lex de eo, ꝙ de futuro nõ põt eſſe iudiciũ, vt l. nõ queãdmo-
dũ. de iud. Sol. iſtud eſt ius cõpetẽs de p̃ſente, licet exactio de
futuro. In l. contraria loquitur in iure de futuro. ¶ Opp. de
l. locũ. §. cõdẽnatio. j. de tab. exhi. Solu. ibi interceſſit dolus, et
ideo ei non cõceditur exactio de preſenti, hic vero loquitur de
culpa, ⁊ ita intelligitur hic lex. ¶ Itẽ opp. dicit̃ hic exactionẽ
fieri, imo videtur deberi eſtimatio de eo qð vltimo valeret ſub
iſto dubio, vt l. ſi ſeruus. de condi. fur. ſed hic not. ꝯrium. So-
lu. aliquando cõpetit ius de futuro, poſſibile tamẽ in euẽtu cõ
ditionis, ⁊ tunc loquitur hec lex. Sed contra hoc oppo. de l. ſi
ſeruus ſeruum. §. ſi oliuam. ṡ. eo. Sol. Interdũ cõpetit ius, qð
de ſui natura cõſideratũ nil eſt, tamen interdum eſt aliquid, q2
cũ cõtingentia poteſt alteri ad plus, ⁊ loquitur §. ſi oliuã. In-
terdũ eſt de futuro omnino ius ꝑ̃cipale, ⁊ loq̃t l. ſi ſeruus. de
c de condi. fur. ¶ Itẽ opp. ꝙ teſtes nõ examinẽtur [c] lite non con-
te. vt in cor. de teſti. §. pen. Ratio, q2 teſtes ſunt illi q ꝑimunt,
⁊c. vt l. exceptionẽ. C. de prob. ſolu. aut loquimur in reo, ⁊ tunc
põt ẽt lite nõ cõteſtata, aut loquimur in actore, ⁊ nõ poteſt, niſi
lite cõteſtata. Rõ eſt, q2 ñ eſt in poteſtate rei, qñ cõueniat̃. Qð
dico in actore, eſt verum niſi teſtes ſint valetudinarij. hec eſt gl.
in d. §. pen. in aut̃. de teſti. dicebã in l. laudabile. de aduo. di. iu.
⁊ l. ſi. C. de vſur. pu. Canoniſte habẽt in c. quoniã frequenter. ex
tra vt lit. non cont. ¶ Item opp. de l. iudices. C. de iud. Solu.
regulariter de omni cauſa plenarie cognoſcitur. fallit in caſibꝰ
l. iij. §. ſciẽdũ. j. ad exhi. Sum expeditus de ꝯrijs huius lec. Ve
nio ad aliã lec. ſecundã, que colligitur in gl. pe. magna ibi, qui-
dã tamẽ dicũt nihilominus, ⁊c. explicatur alio modo, ſcilicet ꝙ
agebã condictione exiſtẽte, ⁊ nõ volui facere examinari teſtes.
Iſta lect. nõ poteſt ſtare q2 ſi extitiſſet conditio, etiã poſſet fie
ri exactio non autem differretur, vt hic, ⁊ l. locum. §. condemna
tio. j. de tabu. exhiben. dicas ergo ꝙ reprobas iſtam lec. ¶ Ve
nio ad tertiã que eſt no. que colligitur in ſi. gl. magne ibi, quidã
tamen dicunt qð hic quidã erat debitor ſub cõditione penden-
te, quidã deleuit inſtrumentũ, poſſum hoc in iudicio deducere
⁊ facere examinari teſtes. ſi veriſimile eſt teſtes non eſſe viuos
tpe probationis ſiẽde, conditione exiſtẽte, ⁊ ſi fertur alia ſnĩa
ſuper debito principali conditionis future. Sed hic ſunt due
proprietates, q2 ibi ſupponit exactione3 omnino differre a pri
ma, q2 ibi dicitur ꝙ fecit ferri ſententiã. ¶ Opp. ad hanc lect.
q2 ille, qui probat debitum, non meretur proferre ſententiam.
Sol. intereſſe debeo non in hac cauſa, ſed in pronũtiatione fien
da, niſi condemnatio extiterit, ⁊ hoc primo. ¶ Opp. ꝯ hanc ſo-
lutionem: nam dicitur hic, quod etiam condemnatio non differ
tur, ſed exactio fit, facta condemnatione. So. dicit gl. differtur
exactio cõdẽnationis fiende. Sed ad hoc reſpondetur qð nõ eſt
de neceſſitate. ¶ Itẽ opp. ad hanc lec. quomodo nõ fuit actũ ni
ſi vt ſolum teſtes examinarentur, imo fuit actum lege Aquilia:
ergo ⁊c. Sol. gl. In leg. Aqui. id eſt in tractatu leg. Aqui. ⁊ ſic
defenſa eſt iſta prima lec. ⁊ quod dicit in eo intendebat, alias de
bebat, ſcilicet in iudicio futuro. ¶ Quero quid faciat iudex,
ad quem itur, vt ante litem conteſtatam teſtes exami-
d tur? [d] Dicit gloſſa. ꝙ debet eos examinare ad eternam rei me-
moriam, ⁊ interlocutoriam ferre, ſc3 ꝙ primo ferat interlocuto-
riam pronũtiãdo teſtes valetudinarios, ⁊ ideo ad eorũ exami-
nationẽ poſſe procedi. ⁊ hoc ſentit gl. tua not. ⁊ ſin. Sed ꝙ
poſui caſus ſummarios ſm̃ p̃dictas lecturas, ſc3 primã ⁊ ter-
tiã omiſſa media, q̃ nihil v3. Redeo ad p̄mã, ſm̃ quã breuiter
intẽdit. Si de preſenti eſt aliquid factũ culpa, ⁊ dãnũ ſperatur
de futuro, ſtatim ſit cõdẽnatio, ſed differt̃ exactio. h. d. aliter
Si culpa damnum eſt datu3 p̃ſenti, ⁊ eſtimatio intereſſe
de futuro, ſtatim põt agi ⁊ cõdẽnatio fieri, ſi de morte teſtiũ
dubitetur, ſed exactio differetur. h. d. ¶ Opp. ⁊ ſolutiones
rũ vide ṡ. omiſſa media lectura, ſm̃ tertiam hoc breuiter
dit. Teſtes ex parte actoris poſſunt recipi lite non conteſtata
ſtatim nõ põt agere, ⁊ ſuſpicatur de morte teſtiũ, h. d. not.
tũ, al̃s ſic. Qui habet teſtes iure conditionali, poteſt
los examinari ⁊ publicari, ad eternã rei memoriã, ſi du-
morte teſtiũ, vel abſentia diuturna, in quo ſufficit ſum-
e batio. h. d. ¶ Nota, ꝙ iſta cã [e] an teſtes debeãt recipi
i teſtata examinatur ſummarie. Scðo nota † ꝙ ſi dubit-
f te [f] vel abſentia diuturna teſtiũ, ꝙ hoc nõ d3 ꝓbari, nec
miplena ꝓbatio, ſed ſufficit ſuſpicio. Materiã iſta3
in aut̃. ſed ⁊ ſi quis. C. de teſtib. Breuiter circa hanc le-
cturam dicas tria verba, quandoq3 petit examinari teſtes
eternã rei memoriã actor ad fundandã ſuã intentionẽ,
que reus ad fundãdã ſuã intentionẽ, qñq3 petitur exam
ab aliquo, qui illud põt deducere in iudicium per modũ
g niſi per modũ defenſionis. Primo caſu, aut actor poteſt
re incõtinẽti, tũc nõ põt petere teſtes examinari ad perpe-
rei memoriã, niſi dubitetur de morte teſtiũ, vl̃ abſentia
na, ⁊ tũc petit examinari, ſed publicatio differtur poſt lit.
teſt. vt extra, vt lit. nõ conte. c. quoniã frequẽter. Qñq3
ſtatim agere, q2 eſt obligatio cõditionalis, tũc ſi dubitetur
morte teſtiũ, vel abſentia diuturna poteſt peti examinari
cũdo caſu, qñ ex parte rei, tũc poſſum petere, ꝙ examinẽtur
publicẽtur ad eternã rei memoriã, etiã ſi nõ dubitetur, q2 nõ
eſt in poteſtate rei, qñ agat. l. ſi. C. de vſur. pupil. ⁊ ibi no. ſ3 vnã
lecturã, ⁊ C. de teſti. aut̃. ſed ⁊ ſi q̃s. ⁊ ibi plene dixi etiam dico
in actore qñ ipſe nõ poſſet agere nec litem conteſtari, niſi dicta
teſtium eſſent ſibi nota, q2 tunc etiã poteſt petere teſtes exami
nari, ⁊ publicari ante litis conteſt. Exemplũ. Dictum eſt mihi
ꝙ ſu3 hr̃s inſtitutus a Sempronio. Certe ego nõ poſſu3 adire
hereditatẽ niſi ſim certus de viribus teſtamenti. Item nõ poſ
ſum eſſe certus niſi poſt depoſitionẽ teſtiu3, vnde ante nõ põt
agi petitione hereditatis, merito dico ꝙ põt peti examinari
cut ex parte rei. C. de teſta. l. publicati. ⁊ l. ij ⁊ qð ibi no.
poſ. ſm̃ tab. Tertio qñ poteſt in iudiciũ deduci ꝑ modũ
nis ⁊ exceptionis, vel defenſiõis, tũc ſi vult poteſt agere
agere, vt ṡ. de vſufru. pet. l. vti frui. in ſi. ⁊ l. ſi forte. ſi ſerui.
tũc põt petere examinationẽ, ſicut reus. c. ſignificauit. extra de
teſtib. facit eo. tit. c. Albericus. licet ibi Inno. male intelligat.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si deletũ. Vide de intellectu huius legis Bal.
aut̃. ſed ⁊ ſi quis. C. de teſta.
* CLAV. ¶ Exactio. Iſtud eſt verum, quando tertius, qui non erat
deſcriptus in inſtrumento, illud deleuit, ſed ſi ille, qui erat de-
bitor ſub conditione, deleuerit inſtrumentũ debiti, poterit ſta-
tim exigi lata tali ſententia. Bald. in c. quoniã frequenter. vt
lit. non conte. allegat ibi leges ad hoc facientes.
b AND. BARB. ¶ Itẽ oppo. Adde text. in l. iij. §. due cauſe. de
Carbonia.
c ALEX. ¶ Nõ examinentur. Qñ quis poteſt examinari fa-
teſtes ante lit. cõte. vt qñ res eſt in periculo, an tũc requiratur
partis citatio? dic ꝙ nõ, ſm̃ Inn. in c. ſignificauit. de teſti.
no. Bar. in l. iiij. §. p̃tor. de dã. infe. ⁊ qñ ſunt iuſte cãe,
to. in l. mortis cauſa. de do. cau. mor. gl. in c. ſignificauit.
⁊ in l. publicati. C. de teſt. ⁊ ꝙ poſſunt tales teſtes recipi
te parte, tenet glo. in l. laudabile. C. de aduo. diuer. iudi.
ibi Bal. ꝙ qñ teſtes recipiuntur parte abſente, tũc
uate ſunt omnes exceptiones contra teſtes.
d ALEX. ¶ Teſtes examinẽtur. Et dr̃ Bal. in l. ſi. C. de
ꝙ qñ reus vult petere teſtes examinari ad perpetuam me-
moriam prius d3 facere citare actorẽ vt declaret an tunc velit
agere, q2 ſi vellet agere nõ erit recurrẽdũ ad hanc viã extraor-
dinariã. Et qñ teſtes dicant̃ ſenes vt poſſint recipi lite nõ
dr̃ qð eſt arbitrio iudicis, ſed apud quẽ iudicẽ d3 fieri hec exa-
minatio ad eternã rei memoriã, vide Bart. in l. cũ hi. §. tra-
ṡ. de trãſact. ⁊ in l. ſi ſocietatẽ. §. arbitrorũ. j. pro ſoc. ⁊ no.
illi ſnĩe q̃ fert̃ ꝙ teſtibꝰ examinatis dẽat plena fides ad
interlocutoria mera. Ita dr̃ Bal. in aut̃. ſ3 ⁊ ſi qs. C. de teſti.
Bar. hic. Quid in alia ꝓuincia in qua ſniat̃ ꝓbatũ eſſe vel

vide Bal. in l. ante ſnẽ. C. quo. ap. Querit etiã Bal. in hac ma-
a teria in d. auẽ. ſed ⁊ ſi quis. An ſi quis hʒ vnũ teſtẽ tm̃ poſſit re
1 cipi, ⁊ dicit ꝙ ſic. Itẽ q̃rit an poſt publicatas atteſtationes ta
2 les poſſunt noui teſtes ꝓduci. ⁊ dicit ꝙ nõ. Itẽ ꝙ eo caſu, quo
b reus faceret teſtes examinari ad ꝑpetuã rei memoriam, ꝙ tũc
ei caſu lʒ actori idẽ facere. ar. l. ꝑ ede. C. de tẽp. in inte. reſt. q̄
dr, prouocatur. Itẽ dr ꝙ vbi ꝑ legẽ vel ſtatutũ nõ requirit lit.
3 cõt. tũc indiſtincte quilibet põt petere teſtes examinari ad ꝑpe-
tuã rei memoriã. Et vtrũ hec materia ꝓcedat in cã criminali, ꝙ
poſſint teſtes examinari ad ꝑpetuã rei memoriã tradit ĩ c. qm̃.
4 vt lit. nõ cõt. vide Bal. in d. auẽ. ſʒ ⁊ ſi qs. Et vide Inn. in d. ca.
c ſignificauit. ⁊ ibi ẽt q̃rit Bal. an ſup tali petitiõe lis ſit ꝯteſtã
5 da, ⁊ tʒ ꝙ nõ. Querit ẽt qd ſi teſtis ñ valetudinariꝰ ſit receptꝰ
6 ꝓ valetudinario, ⁊ ibi ẽt ꝙ materia h̃ nõ ꝓcederet, niſi in ꝓba-
tiõe ſup fama. ¶ Adde quõ ⁊ qñ teſtes ad eternã rei memoriã
7 ſunt recipiẽdi. Bal. cõſ. iij. li. j. ⁊ ꝯſi. xvij. ⁊ cõſ. clxxij. vbi ẽt an re
d cipi poſſint diebus feriatis. ⁊ per Alex. conſi. cc. lib. ij.

e P. PAV. P. ¶ No. ꝙ iſta cã. Circa iſtã materiã vide Bar. cũ addi
tio. ſuis in l. ſi qs. C. de naufra. li. xj. Itẽ ꝙ vbi põt ꝓcedi ſine li
tis cõte. poſſint recipi teſtes ad eternã rei memoriã ſm Bal. in
auẽ. ſʒ ⁊ ſi qs. C. de teſti. ⁊ in tra. ſtatutorũ in v. ſtatuta iudicia
in diuerſorũ caſuũ. Corã q̊ aũt iudice debeãt examinari, ponit
Bar. in l. cũ hi. §. trãſactio. ff. de trãſ. Frãc. cõſ. cxliij. nũ qd aũt
debeãt teſtes publicari, ⁊ an ps dẽat citari pſonalr, põit Bar.
in auẽ. ſʒ ⁊ ſi qs. C. de teſti. vbi latius tãgit hãc materiã. de ma-
teria vide Alex. cõſi. cccxlvj. Itẽ an poſſit dari cautela ꝙ tales
teſtes nõ examinẽt, vide Cep. caute. lxxxvij. ⁊ cxlviij. vide oĩno
de materia Bal. in trac. de teſti. Fel. in c. ſignificauit. extra de te-
ſti. ⁊ Cep. in d. cau. limitat nõ ꝓcedere talẽ exceptionẽ ad inſtan
tiã actoris, qñ reꝰ ẽt ꝓ̃ſens offert ſe paratũ iudiciũ ſuſcipere. Et
al. Ang. i §. ⁊ hic ꝓo. ⁊ in §. ſi ob hoc tenuit. Idẽ tʒ Ant. de but.
in c. qm̃ frequẽter. §. j. in ij. no. extra vt lite nõ ꝯte. ⁊ ita ꝓbat tex.
ibi. An aũt examinatio fcã ꝯ vẽditionẽ noceat emptori, vide
Bar. ⁊ q̄ habes ad eũ in l. ſi mr̃. §. fi. ff. de excep. rei iudi. Itẽ cir-
ca iſtã legẽ inquãtũ dr qd venit in ea etiã leuiſſima culpa, vide
Roma. ſing. cxv. vbi concludit iſtud nõ procedere in foro con
ſciẽtie. allegãdo ad hoc dictũ Inno. in c. ſicut dignum. ad fin. de
homi. Itẽ an poſſit criminaliter procedi occaſione talis culpe,
vide Bar. ꝙ ſic, in l. fi. ff. de priuat. delic. in l. reſpiciendum. §. de-
linquunt. ff. de penis. ⁊ qd ibi habes.

f ALEX. ¶ De morte. Sʒ vtrũ ille q eſt in articulo mortis, poſ-
ſit tanq̃ teſtis examinari, vide Bal. cõſiderãtẽ ꝙ ſic, in ti. de pa-
ce Cõſtã. in ꝟ. vaſalli. circa fi. el j. ⁊ ponit ꝙ interrogatoria de-
beãt abbreuiari, vt nõ interrogeẽ, niſi de ſubſtãtialibꝰ, ⁊ de his
de qbꝰ lex expreſſe iubet interrogari teſtes. Prima an ſit odio
ſus, nã odioſo nõ credit ꝙ tũcũqʒ in infirmitate acceperit cor-
pus Chriſti, arg. l. ſi qs ingraueſcente. ff. ad Sillania. ⁊ eius di-
ctũ de falſo poterit reprobari, q̄ nõ oĩs moriẽs eſt Ioannes
Euãgeliſta. l. verba. C. de teſta. adde no. in l. hac cõſul. §. at cum
humana. C. q teſt. fac. poſ. ⁊ l. qm̃ indignũ. C. de teſta. ⁊ l. iubemꝰ.
⁊ no. Bal. in d. l. hac ꝯſul. ꝙ poſſit teſtis in articulo mortis exa
minari, vt velle Ant. in c. fi. de iureiu. vbi vult ꝙ ſolꝰ notarius
poſſit examinare, ⁊ eſt originale dictũ Bar. in l. admonẽdi. Sʒ
vtrũ oblatio poſſit fieri exiſtẽti in articulo mortis, vide Bald.
no. in l. dos data. C. de dona. ante nuptias.

g ALEX. ¶ Per modũ actionis. Vide Inn. in c. ſignificauit. de te
ſti. ⁊ qd no. Bal. in l. cũ tacitum. de proba. ⁊ Bar. in auẽ. ſed ⁊ ſi
quis. de teſti. ⁊ ibi late Bal.

LEX XLVI.

Scientiam. Quero, aliquis eſt cõdemnatus de vulneribꝰ, deinde ſequiẽ mors.
De hoc dixi in l. ſenatus cenſuit. de accuſa.

a §. Quicum aliter. [a] No. ex hoc §. facias arti-
culũ ad probãdũ defenſionẽ. Nã nõ ſufficit dicere ꝙ ipſe eſt aggreſſus, vnde tu ꝑcuſſiſti.
Sʒ dicas quod aliter te tenere nõ poteras, nec ab eo euadere,
niſi eũ vi repuliſſes.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Quicũ aliter. Vide Bar. in l. ſi ex plagis. §. taberna-
rius. ff. eo.

LEX XLVII.

Si vulnerato. Quero an h̃ lex obtineat in criminali actione, vt ſi
prius eſt ꝯdẽnatus de vulnere, deinde ille moriaẽ, an
poſſit ꝯdẽnari de occiſo. Dixi in l. ſenatꝰ. ff. de accuſat.

LEX LII.

1 Occidere ꝓprijs manibꝰ aliud eſt, ⁊ aliud ꝓbere cãʒ morti.
2 Interfectus dicitur quis eo tempore, quo eſt vulneratus.
3 Factum intra ccclxv. dies, dicitur factum intra annum.
4 Verba legis debent intelligi ſecũdum ꝓpriã ſignificationem.
5 Annus communis eſt trecentorum ſexagintaquinqʒ dierum.
6 Plures pñt teneri de occiſione eiuſdẽ hoĩs, diuerſis tꝑibus.
7 Contra vulnerantem, an ſtatim quod certum ſit vulneratũ mo
ri, poſſit de occiſo procedi.

a Ita vulneratus. [a] No. tex. † ꝙ alid eſt
1 manibus ꝓprijs oc-
2 cidere, alid ꝓbere cãm morti. nã pͥo caſu puniẽ, ſcdo
b nõ. ¶ Itẽ no. ꝙ † qs dr interfectꝰ [b] eo tpe, quo eſt vul
neratꝰ mortifere. Sʒ an tũc poſſit formari ꝓceſſus de occiſo, di
3 xi in l. dãni. §. Sabini. ff. de dã. infe. ¶ † Itẽ no. id qd dr intra an
nũ, an incipiemꝰ annũ a die natiuitatis, an a calẽdis Ianuarij.
Dico ꝙ accipiẽ qd ẽ fcm̃ itra ccclxv. dies. De q̊ dixi i l. libello-
rũ. ff. de acc. Iaſ. Inſti. de act. in pñ. dr ꝙ maleficia nõ debẽt re-
4 manere ipunita. ¶ † Itẽ no. [c] ꝙ ꝟba l. debẽt intelligi ſm ꝓpriã
c ſignificationẽ, nõ ſʒ cõem vſum loquẽdi. Quid ĩ ſtatutis, dixi in
5 l. oẽs ppl'i. de iuſt. ⁊ iur. ¶ † Itẽ no. ꝙ annꝰ cõis eſt ccclxv die-
6 rũ. ¶ † Itẽ no. ꝙ plures pñt teneri de occiſiõe eiuſdẽ hoĩs di
uerſis tꝑibꝰ. Et vr̃ ꝯ ea q̄ no. ĩ l. j. C. q acc. nõ poſ. tũ illd intell'
7 de occidẽte ꝑfecte, cõſueuit h̃ lex ĩduci ad q̄õnẽ, † vtrũ ſtatim cũ
d qs eſt vulneratꝰ, [d] ita ꝙ certũ eſt eũ moriturũ, an poſſit ſtatiʒ ꝓ-
cedi ꝯ vulnerãtẽ. De q̊ plene in d. l. dãni. §. Sabini. de dã. infec.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Ita vulneratus. De hac lege vide qd no. ⁊ legiẽ in c.
ſignificaſti el ij. de homicid.

b ALEX. ¶ Interfectus. Et in ſtatutis, ſm Bal. in l. j. C. de nũdi.

c POMA. ¶ Item no. Vide Feli. in proe. Decre.

d P. PAV. P. ¶ Cum quis eſt vulneratus. Vide de hoc Alex. cõ-
ſi. xv. ⁊ conſi. ccclxxxj. ⁊ conſi. cccccxxxv. ⁊ vide Ro. conſi. xlj.

LEX LIII.

1 Percutiens percutientem incontinenti, quando videatur
facere ad defenſionem.

Si per plagis. §. Tabernarius. No. gl. data opa. Eſt ne verũ † ꝙ ſi ꝑcutias
1 percutiẽtẽ me incõtinẽti, ꝙ ego videor fa
a cere ad mei defenſionẽ? [a] Gl. vr̃ dicere ꝙ ſic. Cõtra videẽ i l. j. C.
e. Veritas eſt qñ ego ꝑcutio te, anteq̃ me ꝑcutias, dũ ẽ in actu
ꝑcutiẽdi, tũc in dubio videor facere ad defenſam. ff. e. l. ſʒ ⁊ ſi q̃-
cũqʒ. in prin. Et hoc mõ põt intelligi hec gl. Qñqʒ qs eſt priꝰ
percuſſus, ⁊ tũc nõ lʒ repercutere etiã incõtinẽti, hoc eniʒ eſſet
vindicta, q̄ iã habita offenſa euadi nõ põt, niſi forte percutẽ-
ret eum euadens offenſas, quas volebat facere aduerſariꝰ de-
nuo. Si ꝟo nõ apparet q̄ percuſſio preceſſerit, dic vt no. ꝑ doc.
in d. l. j. C. vnde vi. Et hoc caſu põt intelligi qñ in dubio ꝓ̃ſuma-
tur culpa in eo qui prouocauit. Facit ꝯ. tex. ff. l. j. C. cum arietes.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Ad mei defenſionẽ. Modus probãdi qd hoc feci ad
mei defenſionẽ, dic vt ꝑ Bar. in l. ſcientiã. §. qui cũ aliter. ff. e. ꝑ
doc. Bal. ⁊ Sali. in l. j. C. vnde vi. ⁊ in l. ij. C. de ſica. ⁊ Bart. in l.
ſed ſi quicunqʒ. ff. eo. vide Bar. in l. multis. C. de libe. cau.

LEX LV.

a Legis Aquilie. [a] Dic ꝑ Cy. de hac ma
teria in l. nõ moriturũ.
C. de contrahen. ⁊ cõmit. ſtip. Vide q̄ dixi in l. ſi Sti-
chus certo die. de verb. oblig.

ADDITIO.

a ALE. ¶ Legis Aqlie. Per Bar. i l. ſi Stichꝰ certo die. ff. ꝟ. obl.

De his qui deiecerunt vel effuderunt. Rubr. III.

LEX I.

1 Ciuitates debẽt tenere itinera ſecura, al's tenenẽ emẽdare.
2 Derobatus ſi ibat per viã non rectam, ciuitas non tenetur ad
emendam damni.
3 Locus non dicitur publicus, licet per eum publice eatur.
4 Practica articulãdi qñ maleficium fit in platea, vel ſtrata pu-
blica, q̄ debes te referre ad tempus maleficij.
5 Dictum in vna lege, non videtur repetitum in alia ſeparata.

1 Pretor ait. §. Summa. † Arg. ꝙ ciuita
tes debeãt tenere itinera ſecura, alias tenentur
emendare dãnũ derobatis. De quo plene in l. ne
a quid. de incẽ. rui. nau. ¶ No. tex. [a] ibi, vtrũ publi-
2 cus, ⁊c. Ad † q̄õnẽ Florẽtinorum, nã pactum eſt
b inter Florẽtinos ⁊ Vbaldinos, [b] ꝙ ipſi Vbaldini debeãt tene
re ſtratã ſecurã ſub certa pena: modo qdã ibat ꝑ alpes, nõ aũt
ꝑ iter rectũ ⁊ fuit derobatus, q̃riẽ quid iuris? Breuiter deter
minatũ fuit ꝙ nõ tenenẽ, per iſtũ tex. ex quo nõ ibat ꝑ viã, qua
3 ire debebat cõiter. ¶ † No. ꝙ nõ ſequitur, publice itur ꝑ talem
c locum, ergo eſt locus publicus. [c] ¶ † No. ꝙ qñ facis articulũ
4 ꝙ fit in platea vel ſtrata publica, debes te referre ad tꝑs ma-
lefi. ij. non enim ſufficit te ꝓbare ꝙ al's fuerit locus publicus.
5 ¶ † No. illud qd dr qd eſt dictũ in vna lege, nõ videẽ repetitum
in alia ſeparata ab illa. Dixi plene in l. pretor ait. vi bon. rapt.